

[Kirkeministeren.]

kunne spørge, hvorfor det ærede medlem, der også var medlem af folketinget dengang, ikke selv tog protestskrivelsen til følge og rejste sagen herinde. Det ærede medlem sagde også i sin motivering for spørgsmålet, at den måde, man fører denne sag igennem på i praksis, har vakt forbitrelse; man tillægger sig ret til adgang og begynder at grave uden hensyn til gravfred og fredningsbestemmelser o. s. v., hævder han.

Denne påstand er i strid med kendsgerningerne. Fredningstiden for gravene er udløbet, og hvad fremgangsmåden angår, er forholdet det, at der gennem stiftsøvrighederne er sendt meddelelse til samtlige menighedsråd og kirkegårdsbestyrelser om, at opgravningerne forestår, og herudover gives der underretning og træffes nærmere aftale, umiddelbart inden flytningerne skal finde sted. Der bliver ikke gravet uden efter nærmere aftale.

Jeg er ked af, at det ærede medlem hr. Damsgaard ved at bruge udtrykket „tillægger sig ret til adgang“ giver det høje tingsmedlemmer indtryk af, at de tyskere, der varetager den praktiske udførelse af flytningerne, bare buser ind på kirkegården og tager fat, og at kirkeministeriet skulle stå som ansvarshavende for, at noget så umuligt fandt sted. Det er i hvert fald dybt beklageligt, at så mange helt misvisende påstande skal vække yderligere uro om denne sag.

Det, der nu sker i Danmark, svarer ganske til, hvad der er sket overalt i Europa, ja, i hele verden både efter første og anden verdenskrig. Det er ikke alene Tyskland, der har samlet sine grave fra krigen; det ville nok blive en større sociologisk opgave at finde en forklaring på, hvorfor det skal være vanskeligt at gennemføre i Danmark, hvad der i de andre lande er sket som noget næsten selvfølgeligt. I Norge har man f. eks. uden vanskeligheder samlet alle tyske grave og for resten også andre døde udlændinges grave på kun 5 kirkegårde. Her foregik flytningen endog på den norske stats foranledning og regning modsat Danmark, hvor Tyskland som sagt selv betaler omkostningerne.

Måske kunne det også være af interesse for det ærede medlem hr. Damsgaard at høre, at man for tiden er ved at indrette

en særlig tysk samlekirkegaard i Cannock Chase i Staffordshire i England; den ventes indviet i 1967. For en måned siden, nemlig den 14. november d. å., deltog en officiel britisk delegation i den tyske sørgedag i Bremen over de faldne fra krigen. Lederen af den britiske delegation afsluttede sin tale således — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til at bringe dette og enkelte andre citater —:

„Jeg forsikrer Dem, at vi vil gøre vort yderste for, at der altid vil blive draget omsorg for Deres kirkegård, og at besøgende på denne kirkegård i Staffordshire altid skal være velkomne.

„Forsoning over gravene“ er jeres motto. I Staffordshire er det blevet virkelighed.“

Disse ord blev altså udtalt fra England til Tyskland, fra et land, der under krigen led under bombardementer og oplevede „udraderinger“ af store bydele. Skulle vi ikke her i landet, hvor vi intet led i sammenligning med England, kunne leve op til samme tankegang, eller skal vi for tid og evighed blive ved med at avle tyskerhad? Hør, hvad Jyllands-Posten tillod sig at skrive for et par dage siden:

„Gravkommandoet er ved at være færdigt på de østlige øer, die Inseln Seeland u. s. w., og nu rykker denne afdeling af Gräbermacht'en frem mod Fyn og Jylland. De skal i gang med deres sørgelige arbejde. Vi har ikke set uniformerne, men både vissengrønt og dødningshoveder kender vi fra tidligere.“

Det ærede medlem hr. Damsgaard sagde forleden, at han og mange med ham er beskæmmede og ubehagelig berørt ved, hvad der er besluttet og nu er i fuld gang. Jeg for mit vedkommende følte beskæmmelse på Danmarks vegne, da jeg læste Jyllands-Postens betragtninger.

Jeg har i denne forbindelse lyst til at nævne et eksempel på, at tanken om oprettelse af samlekirkegårde også har haft interesse selv for et lille land som Danmark. I den lille by Braine i Frankrig ca. 100 km fra Paris er der en særlig kirkegård for faldne sønderjyder fra første verdenskrig. På denne kirkegård samlede man 5 år efter første verdenskrig de dansksindede sønderjyder, der var døde i tysk krigstjeneste. Det blev kun til 78, for det var jo under de forhold uhyre svært at finde og identifi-